

Sygn. akt I PK 183/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Roman Kuczyński

w sprawie z powództwa Komisji Zakładowej WZZ "Sierpień 80" w KWK "P."
przeciwko Kompanii Węglowej SA Oddziałowi KWK "P."
o zwrot środków na rzecz Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 maja 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 26 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 lipca 2010 r. Komisja Zakładowa WZZ „Sierpień 80” w KWK „P.” domagała się zwrotu Zakładowemu Funduszowi Świadczeń Socjalnych wydatkowanych środków z tego Funduszu niezgodnie z regulaminem Funduszu. Roszczenie odnosiło się do przekazanych kwot na rzecz Towarzystwa Wędkarskiego i Stowarzyszenia Wędkarskiego. Kwota roszczenia ustalona została na 140.000 złotych. Okręgowy Inspektor Pracy w piśmie z dnia 28 kwietnia 2010 r. stwierdził niezgodność z prawem działania pracodawcy i przekazania środków przez Kompanię Węglową SA Oddział KWK „P.” na rzecz Towarzystwa Wędkarskiego oraz Stowarzyszenia Wędkarskiego. Komisja Zakładowa WZZ „Sierpień 80” w KWK „P.” za podstawę prawną swego roszczenia podał art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity: Dz. U. Nr 70 z 1996 r. poz. 335 zwana dalej „ustawą o funduszu socjalnym”).

Pozwana Kompania Węglowa SA Oddział KWK „P.” wносиła o oddalenie powództwa, podnosząc, że środki przekazane Towarzystwu i Stowarzyszeniu Wędkarskiemu były środkami przeznaczonymi na dofinansowanie wypoczynku i rekreacji pracowników KWK „P”. Preliminarz wydatkowania środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przewidywał dofinansowanie do wypoczynku po pracy w zakresie zawodów sportowych, wędkarskich, piłkarskich i innych. Z uwagi na fakt, iż środki zabezpieczone w preliminarzu nie zostały skonsumowane pracodawca dofinansował wspomniane zawody.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 26 stycznia 2011 r., zobowiązał pozwanego pracodawcę do przekazania żądanych kwot na rzecz z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Zdaniem Sądu Okręgowego *ad casum* doszło do naruszenia § 21 Regulaminu, który zdaniem Sądu zakładał dofinansowanie imprez rekreacyjnych organizowanych przez zakładowe służby socjalne.

Apelację od tego wyroku złożyła pozwana Spółka Oddział KWK „P.”, zarzucając mu naruszenie art. 8 ustawy o funduszu socjalnym. Apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 26 maja 2011 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego roszczenie związku zawodowego ma swoje uzasadnienie w przepisie art. 8 ust. 3 cyt. ustawy, bowiem środki były wydatkowane przez pracodawcę

niezgodnie z § 21 Regulaminu. Ferując swoje rozstrzygnięcie Sąd Apelacyjny powołał się i zaaprobował tezę zawartą w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05 (OSNP 2006 nr 11, poz. 182), w myśl której w sposób określony w art. 8 ust. 3 powołanej ustawy sankcjonowane mogą być także przypadki wydatkowania środków niezgodnie z regulaminami funduszu, bowiem regulaminy te mają umocowanie w ustawie. Taki pogląd jest zdaniem Sądu Apelacyjnego dominujący i podziela go też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 maja 2010 r., II PK 234/09, bowiem twierdzi w nim, że na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy mogą być sankcjonowane tylko przypadki naruszenia ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a nie naruszenia innych ustaw.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną Kompania Węglowa SA Oddział KWK „P.”, zarzucając mu naruszenie art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Motywując ten zarzut Kompania Węglowa S.A. Oddział KWK „P.” powołała się na wyrok Sądu najwyższego z dnia 11 maja 2010 r., II PK 234/09, odczytując go jednak inaczej niż tego dokonał Sąd drugiej instancji, a mianowicie twierdząc, że tylko przepisy ustawy mogą stanowić podstawę naruszenia sankcjonowana art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zaskarżony wyrok nie jest zgodny z prawem i wymaga uchylecia. Trafnie argumentuje skarżący, że orzeczenia ferowane przez sądy *meriti* nie uwzględniają zakresu sankcji zamieszczonej w normie prawnej zawartej w art. 8 ust. 3 ustawy o funduszu socjalnym i charakteru prawnego tej sankcji. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie w pełni podziela pogląd prawny zaprezentowany w skardze kasacyjnej oraz w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2010 r., II PK 234/09, aprobując ten wyrok w całości, a nie tylko w pewnym zakresie, jak to uczynił Sąd Apelacyjny. Trafnie Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wyrok Sądu Najwyższego II PK 234/09 umożliwia nałożenie sankcji tylko za naruszenie ustawy tu powoływanej, ale jednocześnie wbrew twierdzeniu Sądu Apelacyjnego wyrok II PK 234/09 nie pozwala na wykładnię rozszerzającą i twierdzenie, iż naruszenie

regulaminu jest tożsamy z obrazą ustawy. Regulamin stanowi bowiem swoiste źródło prawa pracy, a jego nierespektowanie obraża obowiązki współdziałania ze związkami zawodowymi zawarte w ustawie z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz.854 ze zm. - zwana ustawą o związkach zawodowych). W myśl art. 27 ustawy o związkach zawodowych zasady wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w tym podział środków z tego funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności, ustala pracodawca w regulaminie uzgodnionym z zakładową organizacją związkową. Także przyznawanie pracownikom świadczeń z funduszu dokonywane jest w uzgodnieniu z zakładową organizacją związkową.

W rozpoznawanej sprawie – powtórzmy to raz jeszcze – znaczenie zasadnicze ma więc zarzut naruszenia art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zgodnie z nim, związkowi zawodowemu przysługuje prawo wystąpienia do sądu pracy z roszczeniem o zwrot funduszowi środków wydatkowanych niezgodnie z przepisami ustawy lub o przekazanie należnych środków na Fundusz.

Roszczenie przewidziane w art. 8 ust. 3 ustawy dotyczy środków już przekazanych przez pracodawcę funduszowi i następnie wydatkowanych. Prawo żądania, aby pracodawca zwrócił je, czyli jeszcze raz wpłacił na konto funduszu, ma charakter szczególny, zawierający swoiste zobowiązanie pracodawcy. Zgodnie z powoływanym wyrokiem Sądu Najwyższego w sprawie II PK 234/09 roszczenie przewidziane w art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych ma charakter szczególny i przepis będący jego podstawą musi być ściśle interpretowany. Przede wszystkim oznacza to, że sankcjonowane w ten sposób mogą być tylko przypadki wydatkowania środków niezgodnie z przepisami ustawy, przez co należy rozumieć ustawę o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy wskazuje na szczególny charakter roszczenia z art. 8 ust. 3 tej ustawy, jednak charakteru tego nie określając. Analiza bowiem charakteru sankcji z art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie jest łatwa i doktrynalnie rozstrzygnięta. Raczej przeważa w piśmiennictwie pogląd o niestosowaniu Kodeksu cywilnego w tych przypadkach - z uwagi na fakt, iż zobowiązania do tworzenia funduszu nie mają charakteru

cywilnoprawnego; stanowi od strony finansowej jedynie przesunięcie środków z jednego do drugiego funduszu pracodawcy (zob. np. A. Sobczyk, Nowelizacja ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych- wybrane problemy, PiZS 1996, nr 8-9, s. 86). Trzeba jednak zauważyć, że zapewniona droga postępowania cywilnego dla dochodzenia dodatkowej wpłaty na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych i cywilna egzekucja ewentualnego prawomocnego orzeczenia nakazującego dokonania wpłaty dodatkowej powoduje, że obowiązek dokonania tej wpłaty powinien być oceniany jako rodzaj odpowiedzialności quasi cywilnoprawnej, zobowiązaniowej. Można przy tym twierdzić, iż jest to sankcja za wadliwe wykonanie szczególnego zobowiązania wobec załogi, jako podmiotu prawa pracy (w tym duchu J. Skoczyński, Komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, Prawo Pracy – wydawnictwo wymiennokartkowe WP LexisNexis tom II D.168, Warszawa 2005), lub rodzaj odpowiedzialności wobec związku zawodowego, co mniej przekonuje. Wobec niejasności materii prawnej równie uprawniona może być ocena, iż mamy tu do czynienia raczej z sankcją pieniężną, podobną do kar pieniężnych typu administracyjnego. Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy charakter prawny tej odpowiedzialności nie jest jednak rozstrzygający. Wystarczy bowiem konstatacja, iż mamy tu do czynienia z rodzajem odpowiedzialności za naruszenie obowiązku i to odpowiedzialności finansowo-prawnej za niepożądane działanie wbrew ustawie. Odpowiedzialność ta stanowi ujemną konsekwencję negatywnej oceny normatywnej stanu faktycznego, w którym naruszono przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i jej cele. Innymi słowy omawiany tu art. 8 ust. 3 zawiera sankcję finansową, a taka kwalifikacja wymaga ścisłej interpretacji prawa.

Owa ścisła wykładnia prowadzi do przekonania, że kwalifikowane w ten sposób i sankcjonowane mogą być tylko przypadki wydatkowania środków niezgodnie z przepisami ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a nie z postanowieniami powstałego na jej podstawie regulaminu. Nie można zatem oceniać, że przyznawanie pracownikom świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych poza regulaminem i jednocześnie nie dokonanie oceny co do zgodności takiego działania z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych daje podstawę do zasądzenia równowartości raz już wpłaconych na

fundusz kwot. Byłoby to *de iure* sankcjonowanie braku wcześniejszego uzgodnienia ze związkami zawodowymi takiego rozdysponowania, czyli sankcjonowanie naruszenia ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, a ściślej art. 27 tego aktu prawnego. Uściślając stan faktyczny sprawy wypada wskazać, iż pracodawca powiadamiał istniejące zakładowe organizacje związkowe o podjętych decyzjach, a środki przeznaczone na rekreacje były zabezpieczone w preliminarzu wydatków z funduszu socjalnego. Powstaje tylko zagadnienie, czy rozdysponowanie, do którego doszło, pozostawało w zgodzie z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i jej zasadami.

Przyjęta wykładnia art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych preferuje interpretację ścisłą i ograniczoną do wykładni językowej, co jest konieczne przy normach sankcjonujących. Przy dysponowaniu środkami funduszu socjalnego bardziej chodzi bowiem o respektowanie kryteriów na podstawie których może dochodzić do przyznawania środków funduszu na określone cele niż o formalne kwestie uzyskania konkretnych zgód. Jak trafnie wskazuje Sąd Najwyższy w wyroku II PK 234/09 najistotniejsze jest bowiem przeznaczanie w drodze tych decyzji środków na przewidziane ustawą cele, których naruszenie może być „karane” przez związki zawodowe instrumentem zawartym w art. 8 ust. 3 ustawy, co dostatecznie chroni interes pracowników i innych beneficjentów funduszu. Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Apelacyjny powinien zatem poddać analizie zgodność wydatkowanych środków z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.